

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Մատուրեանի խանութում

Օտարաբաղադրյալը գինում են ուղղակի

Тифлис. Редакция „Мшакъ“

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տոն օրերէն):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

„ՄՇԱԿ“

ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ
1878 թ-ից

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՎԻ ԸՄԵՆ ՕՐ, բացի տոն և տոներին հետեւեալ օրերից:

Լրագրի գիրքը և պրօգրամման նոյն են մնալու: Մենք կը ստանանք ՍԵՓԵՎԻՆՆԻ ՀԵՌԵՎԻՐՆԵՐ: ՄՇԱԿԻ տարեկան գինը 10 ռուբլ է, կես տարվանը 6 ռուբլ: Գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ մէջ և պ. ԾԱՏՈՒՐԵԱՆՑԻ խանութում:

ԸՄԵՆՁԻՆ ՀԵՄԵՐՆԵՐԸ կը ծախվին 5 կոպէկով հատր: Օտար քաղաքներից պէտք է գիմել հետեւեալ հասցեով՝ ТИФ-ЛИСЪ Редакция „Мшакъ“.

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Քաղաքական վերջին անցքերը:—Ներքին տեսչութիւնը, Նախկին ֆուլայիսից, Ներքին լուրերը:—Արտաքին տեսչութիւնը, Յունաստան, Անգլիայի կապոյտ գիրքը:—Արտաքին լուրերը:—«Մշակի» հեռագիրները:—Յայտարարութիւնները:—Տեղեկացոյցը:—Բանաւորական Ամեն տեղից:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՎԵՐՁԻՆ ԱՆՑՔԵՐԸ

Հեռագիրը մեզ հաղորդեց, որ արդէն թիւրքաց կառավարութիւնը ընդունեց Ռուսաստանի առաջարկած խաղաղութեան պայմանների հիմունքները և արդէն թշնամական գործողութիւնները երկու կողմից էլ պատերազմական երկու բեմերի վրա՝ Բալկան:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԱՄԵՆ ՏԵՂԻՑ

Թիֆլիսի հասարակութիւնը թէպէտ նեղացած է օրական պիտոյքների թանկութիւնից, փողոցների անմաքրութենից, թէպէտ վախճում է այն վտանգից, որ իրան սպառնում է՝ Թիֆլիսի տարածվելուց, թէպէտ անհամբերութեամբ իր աչքերը դարձրել է դէպի պատերազմական դաշտը, այնուամենայնիւ նա զուարճանում է մեր բաղմատեսակ կուրքներում և խերարի ցիրկում, նա հանգստանում է թատրոնում Տուրքու և Սիեի պարոնների տուած օպերաները լսելով: Այս բոլոր տեղերը շատ նշանաւոր տեղեր են, թէ այդ տեղերը յաճախող հասարակութեան բաղմատեսակ լինելու կողմից և թէ այդ տեղերում պատահած անցքերի և խօսակցութիւնների կողմից:

Մի անգամ խոստանում եմ, ընթերցող, դադարի լսել այդ խօսակցութիւնները և պատմել քեզ: Դիմապահանջները և երեկոները շատ բաղմատեսակ են լինում: Ի՞նչ է պատահում այդ տեղեր: Մէկը աղջիկ է հաւանում, միւսը արդէն հաւանած աղջկան խօսք է տալի, երրորդը որոնում է հարուստ հարսնացու, հինգերորդը խաղվում է

նեան թերակղզու վրա և Հայաստանի մէջ արդէն դադարեցրած են:

Չերնոգորիայի, Սերբիայի և Ռումինիայի անկախութիւնը, Բոսնիայի, Հերցեգովինայի և այլ քրիստոնեաւանակ գաւառների արտոնութիւնը՝ սրանք են այն հիմունքները, որոնց ընդունեց թիւրք-քիան և որոնք վերջնական խաղաղութիւնը հաստատելու համար պէտք է թիւրքաց և ռուսաց քաղաքագէտ հաւատարմատարների բանակցութեան առարկայ դառնան:

Միւս կողմից Դարդանեւան և Բոսֆորի նեղուցների հարցը Վիեննայում լինելու Լարոպկան

մի աղջկայ հարուստ կարծելով ու գործի էութիւնը իմանալուց յետոյ իր տուած խօսքը յետ է առնում և խեղճին թողնում է, որ ուրիշի մօտ միտթաղութիւն գտնէ: Մեր օրերդները այդտեղ որոնում են անշահաս էր երկտասարդներին, բայց չեն գտնում: ... և այլն այսպիսի բաներ:

Այդ երեկոներէից մէկում եղած անցք կը պատմեմ, թէպէտ այդ պատման է բարեկամներից մէկի հետ, բայց յայտ տունեմ, որ նա ինձանից չի նեղանայ, մանաւանդ որ ոչ ոք չը գիտէ, թէ ով է բարեկամս: Կը բերեմ իրան բարեկամիս խօսքերը:

— Խօ գիտես, որ մեր բարեկամի տան հանդիմանքը բոլորը սիրուն աղջիկներ են:

— Վիտեմ, պատասխանեցի ես:

— Անցեալ օրը դրա մօտ հրախրված էի: Ես երգում էի, հարեանութիւններն էլ երգում էին միւս սենեակում որ մերից, ինչպէս գիտես, մէկ քէչա կայքած դռնով և բարակ պատով է բաժանվում: Մի տուն ես եմ երգում, մի տուն նրանք: Մի խօսքով ինձ չափազանց հետաքրքրեցին: Բարեկամիս սենեակում մի քանի մարդիկ կային, նրանցից մէկը ինձ յորդորում էր մօտեցալ մեխած գրանը և խօսել:

— Գեղեցիկ անձանութեան, կանչեցի ես դրան այս կողմից, կարելի է ձեզ հետ ծանօթանալ:

պետութիւնների կոնֆերենցիայի քննութեան պէտք է ենթարկվի:

Ըռաջարկելով այս պայմանների հիմունքները Ռուսաստանը անկախած ի նկատի ունէր խաղաղութիւն հաստատել երկու պետութիւնների մէջ և մի նոյն ժամանակ կատարել և իր գլխաւոր նպատակը՝ ազատել քրիստոնեաներին թիւրքաց բարբարոսութենից:

Բայց որովհետեւ բանակցութիւնները կարող են և այնպիսի հետեւանք ունենալ, որ հարկաւոր կը լինի շարունակել պատերազմը, մանաւանդ եթէ այլ պետութիւնները այնպէս կը վարվեն ինչպէս Կ. Պոլսի կոնֆերենցիայում, եթէ նրանք կը զրդեն թիւրքիային շարունակել պատերազմը կամ գուցէ իրանք էլ կը մանակցեն պատերազմին, — ի նկատի ունելով այս ամենը Ռուսաստանը պահանջեց, որ թիւրքերը մաքրեն թէ Լարդում և թէ այն բոլոր ամրոցները, որոնք գտնվում են Դունայի վրա և որոնք դեռ թիւրքերի ձեռքին էին մնացել: Եթէ պատերազմը շարունակվելու լինէր, այն ժամանակ այդ ամրոցները և նրանց մէջ եղած թիւրքաց զօրքերը կը սպառնային ռուսաց զօրքերի այն մասին, որոնք անցել են բալկանները, վերցրել են Սօֆիա, Լարիանսայոյ, Բաղարջիկ ամրոց-

ները և որոնք սրդէն զրեթէ Կ. Պոլսի տակն են կանգնած:

Եւ ժամանակից, երբ սկսվեցան բանակցութիւնները և արդէն խաղաղական պայմանների հիմունքները ընդունվեցան, Վիեննայի կարինետը պատրաստութիւններ է տեսնում կոնֆերենցիայի համար, որտեղ նախագահութիւնը առաջարկվում է իշխան Գորչակովին:

Յունաց զօրքերը առան թէսալիա և Լապրոս նահանգները իրանց ազգակիցներին և դաւանակիցներին թիւրքաց բարբարոսութենից ազատելու համար: Եւ գլխական և ֆրանսիական նաւատորմը մտաւ Բոսֆոր, իսկ լորդ Բիկոնսֆիլդի կարինետը ստացաւ այն կրեդիտը, որ նա պահանջում էր պարլամենտից պատահական ծախսերի համար և այդ կրեդիտը վճռվեցաւ պարլամենտի ձայների նշանաւոր մեծամասնութեամբ: Բացի այս ամենը անգլիական հասարակական կարծիքի մէջ էլ մի փոփոխութիւն է նշմարվում: Եւրոպացիները, որոնք անդադար օվաքիաներ էին անում Ղազստոնին, որ միշտ պաշտպանում էր թիւրքիապատակ քրիստոնեաների ազատութեան խնդիրը, անգլիացիները, որոնք չէին համակրում ներկայ կառավարութեան գլխի քաղաքականութեանը, այժմ, ինչպէս հաղորդեց հեռագիրը,

— Կարելի է, պատասխանեց, օրերդներէից մէկը, միայն դրան ետեկից:

— Ո՞նց դրան ետեկից, ուրեմն ինձ թոյլ չէք տայ մտնել ձեր սենեակը:

— Չեմ թոյլ տայ, այդտեղից դուք գուշակեցէք իմ դէմքը, ես իմ կողմից ես կիմանամ ձեր դէմքը, յետոյ ես ձեզ կը պատմեմ իմ նկարագիրը, դուք ինձ ձեռք, իսկ երեկոյեան արուեստաւորների կուրումը դիմապահանջէս կայ, այնտեղ կը պատահենք և կը ծանօթանանք:

— Լաւ, թող այդպէս լինի, պատասխանեցի ես աւելի հետաքրքրված, դէ՞ս սկսիր:

— Չէ դու սկսիր:

— Ի՞նչի անպատճառ ես սկսեմ:

— Խօ մէկը պէտք է սկսի, իբրեւ կապակէր դուք ինձ զիջումն արէք:

— Լաւ, համաձայն եմ: Գեղեցիկ անձանութեան, դու շատ սիրուն ես սկսեցի ես:

— Շատ կարելի է, բայց քո այդ առաջին ֆրազը շատ մաշված է:

— Ֆրազը ճշմարիտ մաշված է, բայց քո գեղեցիկութիւնը չափազանց թաքում է:

— Գու ինձ չողորբորթում ես, նկարագրիր ինձ:

— Շատ լաւ, շատ լաւ, ներողութիւն: Գու ունեւ փոքրիկ գլուխ, սե մազեր, ապրտակ ձեռքեր և փոքրիկ ոտքեր:

— Ճշմարիտ է:

— Աչքերդ սե են...

— Սխալվեցիր, կապոյտ եմ:

— Այո, կապոյտ ինչպէս երկնքի կամարը:

— Եդ ասեցէ մի և նոյն է:

— Փոքրիկ քիթ ու բերան, ապրտակ առամներ:

— Այո:

— Բայց քեզ ինչպէս ճանաչեմ:

— Ես ինքս քեզ կը ճանաչեմ և կը կանչեմ:

— Այնուամենայնիւ կողեռայի մի նշան իմանալ:

— Ես քեզ կը կանչեմ ցուցական մատովս, կուսնեմ հագած սե դերիա և սե դիմակ:

— Բարեկցը տեսութիւն գեղեցիկ անձանութեան:

— Յը տեսութիւն տղեղ անձանութ:

Երեկոյեան գնացի. ոչ մի տեղ չը գտայ անձանութեանս: Ժամի տասն և մէկն էր, ես մտածում էի գնալ, երբ դա՛նիճը մտաւ մէկ դիմակ, Նա անցաւ միւս սենեակը և ցուցական մատով ինձ կանչեց: Գրա դերիան և դիմակը կապոյտ էին: Երեկ խաբեց ինձ, մտածեցի ես, կապոյտ հագաւ սեի փոխարէն:

Թշնամական ցոյցեր են արել Վր-
լադստոնի դէմ, կոտորել են նրա տան
ապակիները, իսկ Ռիկոնսֆիլդին
բարեկամական օվացիա են արել
նրա պարլամենտը գնալու ժամա-
նակ: Այս բոլոր իրողութիւննե-
րից համում ենք այն հետեանքի,
որ Անգլիան կամենում է պատե-
րազմի շարունակելը, կամ այնպէս,
ինչպէս կար մինչև այժմ, կամ
իր մասնակցութեամբ: Պարզ երե-
ւում է, որ Անգլիան էր դրդում
Թիւրքիային պատերազմել և չըն-
դունել Ռուսաստանի իրաւացի
պահանջները, պարզ երևում է,
որ Ա. Պոլսի կոնֆերենցիայի ժա-
մանակ ինտրիգներ էր անում,
իսկ այժմ, երբ գրեթէ պէտք է
ստորագրվեն խաղաղութեան պայ-
մանները: Անգլիան տալիս է իր
կառավարութեանը կրեդիտ ար-
տաքին կարգի պատահող ծախ-
սերի համար, իսկ թէ ի՞նչ կարգի
ծախսեր են այդ ծախսերը՝ շատ
դժուար է հասկանալ:

Գերմանական կառավարութիւ-
նը լռութիւն է պահում: Նա ցոյց
է տալի միայն, որ պահում է
Ռուսաստանի կողմը, բացի այն
հարցերից, որոնք իր շահերին են
վերաբերվում: Աւստրիան և Անգ-
լիան այն օրից, երբ սկսվեց Ռու-
սիայի և Հերցեգովինայի սպա-
տամբութիւնը չեն դադարել պա-
տերազմական պատրաստութիւն-
ներ տեսնելուց: Ֆրանսիան և
Գերմանիան վերջին պատերազ-
մից յետոյ շարունակել են զօրե-
ղացնել իրանց ոյժերը: Մէկը
սկսել է կարգի բերել իր յաղթ-
ված զօրքերը, նորեր ստեղծել,
միւսը շարունակել է կատարելա-
գործել իր ունեցածը: Ֆրանս-
պրուսական պատերազմից յետոյ

Ֆրանսիական ազգային ժողովը է
մերժել պատերազմական միջիւ-
որի ոչ մէկ բնագիծ, նոյնպէս և
գերմանական Րայխստագը է մեր-
ժել գերմանական զօրքերի համար
պէտք եղած ծախսերը:

Վ. Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ

22 դեկտեմբերի 1877

Աղետալի վիճակը և կացութիւնը այն քանի
մի հազար տաճկահայտակա ընտանիքների, որք
գնեհալ Տէր-Ղուկասովի առաջնորդութեամբ
Բագրևանդ գաւառէն և Տաճկաստանի այլ վայ-
րերէն գաղթեցին Ռուսաստանի սահմանը, ան-
կարելից չէ մնաց և տեղիս սակաւակիւն հայ
ազգաբնակչութեան կողմանէ: Այս գաղթական-
նութեան լուրը առնելուն պէս Քուիթայի մէջ
ամենուրեք նշմարվում էին կարեկցական ցոյցեր,
ամենի բերանից լսվում էին ցաւակցական հա-
ռաչանքներ և ցանկութիւն ու պատրաստակա-
նութիւն օգնելու այն տառապելու և վտանգալ
կողմանից: Իրանց ընծայաբերութեան չնչին
լուսավիշ:

Այս վերջ համակրութիւնից օգուտ քաղելով
նուիրական պարտք համարեցին ինձ նպաստելու
այն ընդհանուր ձգտման իրագործման. ուստի
և յուսիս ամսին կազմելով կանանց մասնաժողով
հետեւեալ վեց անձինքներից. — պօրուչիցա
Նունէ Խերովինեանց, այլի Կէլէլ Գիփինեանց,
տիկին Նելիսարէթ Օքրոմճեղեանց, օրիորդ Գեա-
պինէ Խօջայեանց և իմ երկու դստերը՝ Աննա և
Նելիսարէթ, յանձնեցի այդ մասնաժողովին երկու
ժապաւնեալ մատենա՝ քաղաքի մէջ նուէրք
ժողովելու համար՝ գլխաւորապէս կանանց գա-
սէն:

Մասնաժողովի անդամները ջերմեանդու-
թեամբ և բարեխղճաբար կատարելով այս նուիր-
ական պարտքը, անցեալ նոյնիսկ ամսին ներ-
կայացուցին ինձ ժապաւնեալ մատենաներուն
հետ և ժողովված նուիրակները, մէկ մատենով
մի հարիւր երեսուն և երեք բութ
տասն կօպէկ, իսկ միւսով մի հարիւր
երեսուն և երեք բ. 83 կօպէկ: Բացի սրա-
նից, նրանցից տիկին Նելիսարէթ Օքրոմճեղեան-
ցը ներկայացոյց այլ ևս մի հարիւր բութ
որը մի և նոյն նպատակաւ հաւաքել էր նա՝ օգ-
նակաւնութեամբ իր ընկերակից կանանց՝ լոտի
խաղից: Այս ամենը, որ եղաւ երեք հա-
րիւր եօթնասուն և հինգ բութ
ինչսուն և երեք կօպէկ (375 բ. 93 կ.)
փաստով ուղարկեցի Վրաստանի և Իմէրէթի
հայոց վիճակային կոմսիտորիային ըստ № 26
173 և 174:

Թիւնը իմ մէջ ոչինչ զգացմունք չէ կար...
— Ուրեմն վեր առնեմ դիմակս, ասաց նա խեղ-
դված ձայնով:

— Այո:

Նա դիմակը հանեց... ջանք և ջանք անելով
գնաց էր:

Այսպէս անցքեր չառ և չառ են պատահում,
ընթերցող, իսկ ես էլ քեզ չառ անգամ կը պատ-
մեմ:

Թիֆլիսի հասարակութիւնը զուարճանում է,
նրան չեն բաւականացնում թատրոնը, ցիւրկը,
կլուբը:

Նա գնում է նայելու և այն ժամանակ, երբ
մարդիկ են կախում, Յունկարի 23-ին կախեցին
կուզանով եղբայրներին՝ Վաղուց Թիֆլիսում ոչ
ոքի չէին կախել: Հասարակութիւնը համարում
էր զինուորական դատատանի վճռին: Այդպիսի
պատիժները նրա կարծիքով վերջ կը դնեն Թիֆ-
լիսում եղած աւազակութիւններին:

Վաղուց, ասում են, Թիֆլիսում ոչ ոքի չէին
կախել և մեր քաղաքացիները՝ մարդիկ և կանայք
չտապում էին տեսնել այդ ներկայացումը:

Նրկու գեղեցիկ 21 — 22 տարեկան երկտասարդ-
ներ, իրանց հանգիստ ցոյց տալով բարձրանում
են կախաղանը, որ էլ կենդանի չիլին, նրանցից
մէկը խնդում է, որ թոյլ տան իր քրոջը տեսնել

Ուստի ուղարկելով նամակիս հետ նուիրա-
տուած անուանական ցուցակը՝ ձեր պատուական
լրագիրն մէջ հրատարակելու ի գիտութիւն ընդ-
հանրութեան, քաղցր պարտականութիւն եմ հա-
մարում յայտնել իմ առ ի սրտէ երախտագիտու-
թիւնս մասնաժողովի անդամներին և լրագրան
չնորակաւորութիւնս բոլոր նուիրատուներին:

Գաւիթ ա. ք. Երաւանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Прав. Вѣстн.» պաշտօնական լրագրում կար-
դում ենք Բարձրագոյն հրաման որով թոյլ է
տրվում պատերազմական զօրքերի դադարման
պատճառով կրկին վաճառահանել Ռուսաստա-
նից օտար երկիրները ամեն տեսակ հաց և ա-
ւիւր:

«Бакинск. Извѣст.» լրագիրը հաղորդում է
որ ԲԱՒԻՍԻ մէջ կապացաւ քաղաքային Գումայի
առաջին նիստը, Գրեթէ բոլոր ձայնաւորները
միասին էին խօսում, աղմուկ անում, մեծ մա-
սամբ Թիւրքերէն էին խօսում: Երբ առաջարկե-
ցին ձայնաւորներից սորան կամ նորան վար-
չութեան անդամ լինելու, գրեթէ ամենքը հրա-
ժարվեցան այդ պաշտօնը ընդունելուց:

Տպում ենք ՔՈՒԹԱՅԻՍԻՑ հայր Գաւիթ Եա-
րաւանցի մեզ ուղղած նամակը, բայց հաշիւը
չենք կարող տպել: Նթէ մենք տպելիք և այն
բոլոր փոքրիկ հաշիւները, որոնք մեզ չեն ուղար-
կված, այն ժամանակ շատ տեղ կը բռնէին այդ
տեսակ հաշիւները մեր լրագրի էջերում: Մենք
տպում ենք միայն այն փոքրիկ հաշիւները, որոնք
մեզ են ուղարկվում: Նթէ ոչ, յիշում ենք կարճ
կերպով ներքին լուրի պէս:

«Бак. Изв.» լրագիրը հաղորդում է որ ԲԱ-
ԳՈՒԻՍ Գուման ընտրեց ուղարկայի անդամներ
հետեւեալ անձինքներին: Գաղաշ-Բէկ Սաֆար
Ալիէվին և Հասան-Բէկ Մէլիքովին որպէս նորա-
կանիդատ, յետոյ Բագուի գաւառապետ Ան-
տօնովին և պ. Ալվազովին: Իսկ քաղաքային
քարտուղար ընտրվեցաւ պ. Խանէվալից:

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացվեցաւ մի նա-
մակ փառիզից, որի մէջ ներփակված գտանք
18 բութ, առաջ Թղթագրամով, յօդուտ հայ
գաղթականներին: Նամակը ստորագրված է մի
Ֆրանսիացու աղբանուծով և նա ներողութիւն է
խնդրում որ այդքան քիչ է ուղարկում, բայց այդ
քիչը աւելացնում է նա, դարձեալ կարող է հա-
մարվել Ֆրանսիացու համակրութեան նշան դնել
հայերը:

Անցեալ համարներից միում յիշեցինք որ Տէր-
Ղազար քահանային Թիֆլիսի մամուլը մի
ժամացոյց ընծայեց: Ստորագրութեան մէջ մաս-
նակցող լրագիրների թիւում մօտացանք յիշել
դարձեալ մի լրագիր, այն է՝ վրաց «Աստօփո-
Վազէթի» երկագլործական լրագիրը:

և մէկ ծխախոտ ծխել: Խնդիրքը մերժվում է: Սա
էլ նոր բան է, էն մարդը, որ պէտք է մէկ վայր-
կեանից յետոյ մեռնի, նա ծխախոտ է խնդրում:

Թիֆլիսցիներից նրանք, որոնք կարդում են
«Մշակ», ինչպէս այդ լրագրի միւս կարդացող-
ները անցեալ շաբաթ դարձեալ մի Ներկայացում
տեսան: Այդ ներկայացումն բարեհաճեցին տալ
պ. պ. Յարոյ և Իւնիս խմբագրին իրանց ուղ-
ղած նամակում նրանք յայտնում են, որ էլ
«Մշակին» չեն աշխատակցում:

Ընթերցողին յայտնի է, որ լուստաւորված աշ-
խատակիւն երբ մի լրագրի է հրատարակվում և
այդպիսի լրագրին պէտք է աշխատակցէ մէկ
նշանաւոր անձ, օրինակ Գամբետտա, Վիկտոր-
Հիւգօ կամ Լուի Բլան, խմբագրութիւնը սկզբից
յայտնում է, որ այդ անձինք կաշխատակցեն հրա-
տարակվող լրագրին և այդ յայտարարութեամբ
բաժանորդներ են գրաւում: Մի և նոյն ժամանակ,
երբ այդ անձերից մէկը հեռանում է, նա յայտ-
նում է լրագրութեան միջոցով իր հեռանալը և
զուգահեռում է կարդացողներին չը խաղվել Գա-
րոյ և Իւնիս իրանց շատ նշանաւոր գրողներ
երեւակայեցին և առանց մտածելու, առանց քնն-
նելու, որ իրանց նամակը կարող է միայն ծիծա-
ղել լինել, կարծեցին, որ «Մշակ» առանց այդ
պարոնների բաժանորդներ չի ունենայ: Յանկարի

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Յունաստանի պարլամենտը այս տարվայ
զօրաժողովի համար նոր օրէնք գնելով, որո-
շել է որ զօրքերի թիւը 28,000 լինի հե-
տեւեալ կերպով. 16,288 հետեւեալ զօրք. 4044
նախայարձակ զօրք. 2608 պահպան զօրք,
852 հեծելազօրք. 2013 թնդանթաճիկ զօրք.
1,107 բերդապահ զօրք և 300-ից բաղկացած
հիւանդապահների երկու խումբ: Այդ բա-
նակի պահպանութեան համար 20 միլիոն
դրամից աւելի ծախք է որոշվել այս տարի:
Նրկու շրջենաւներ որոնք յոյն կառավա-
րութիւնը չենել տուած էր Անգլիայում, այս
օրեր բերվեցան Պարոսի նաւարանը: Կառա-
վարութիւնը ծովային ունի պատրաստու-
թիւն է արած բացի այդ երկու շրջենաւ-
ներից:

Կառավարութեան պաշտօնական երկու
կուսակցութեան են բաժնեւոր: Այդ կուսակ-
ցութիւններից միւրը ուզում է որ, եթէ չեն
կարող Սերբիայի նման պատերազմ հրատա-
րակել Թիւրքիայի դէմ, գոնէ զորքեն սահմա-
նակից նահանգները ապստամբելու և մար-
դով և փողով իրանց օգնելու: Բայց միւս
կուսակցութիւնը ցոյց տալով թէ բաւակա-
նին պատրաստութիւն չունեն պատերազմի
համար, պնդում են որ կառավարութիւնը
խոհմութիւնով վարվի: Այսպիսի վէճերով
կորցնում են ժամանակը:

Ժողովուրդը որ անհամբեր սպասում էր
պատերազմի, այդ երկար վէճերից ձանձրա-
ցած, հրապարակական ցոյցեր են արել և
ստիպել են կառավարութեան որ իր չէզոք
զրուիչներից դուրս գալ և պաշտպանի տաճ-
կահայտակա սահմանակից յոյներին: 10,000-ի
չափ ժողովուրդ գեկտեմբերի 26-ին գլմէկ են
Դէլեգէորդի, Տրիկուպիս, Ջայիմիս և Կումուն-
դուրս պաշտօնական երկու կուսակցաների առ-
ջև, կտրադուր են նոյն պատուհանների ա-
պակիները և ատրճանակներ են արձակել
Կումունդուրսի տան վրա: Երբ մարդ վե-
րաւորվել և մի մարդ սպանվել է: Բազմու-
թիւնը միմիկտրների տներին գլմէկ է թա-
ղաւորի պալատը: Թագաւորը ժողովրդի
առջև կանգնած ատենախօսել է թէ ազգի
այս ցուպը զրուիւթեան մէջ գուցէ ոչ ոք այն-
չափ չի սիրի և այնչափ չի գլծալ նրան որ-
չափ ինքը, բայց ժողովուրդը պէտք է որ
հանդարտ լինի և թողնի գործել:

Այս ժողովրդական ցոյցերը ազդեցութիւն
ունեցան կառավարութեան վրա որ այժմ
յայտնապէս պաշտպան է կանգնում Թեսա-

էր իմանալ ո՞վ յայտնեց սկզբից, թէ Յարոյ կամ
Իւնիս աշխատակցելու են «Մշակին», որ այժմ
նրանք իրանց հեռանալը յայտնում են: Երբ
տպվում էր նրանց գրվածները, ամենքը տես-
նում էին, որ աշխատակցում են, երբ չը կայ
պարոնների ստորագրութիւնը, ուրեմն նրանք չեն
աշխատակցում: Գուցէ պարոնները իրանց երեւա-
կայեցին Վիկտոր Հիւգօ, Լուի Բլան և այլն:

Շատ հեռու ենք, պարոններ:
Բայց ո՞վ գիտէ, գուցէ դրանք են մեր Գամբետ-
տաները: На безрыбьи и раба рыба, ասում
է ռուսաց առածը:

Երանի թէ սրանով վերջանալ «Մշակի» ան-
բաղդութիւնը, բայց նրան աւելի մեծ տարա-
բաղդութիւն էր սպասում. նրա մէկ համարը
նշանակած օրը, ուրբաթ, չը հրատարակվեց, այլ
այդ օրվայ տեղ կիրակի օրը: Մի գեղեցիկի որ
խմբագրութեանը յայտնում են, որ գլխաւոր դրա-
շարը սաստիկ հիւանդացաւ: Սկսում են որոնել
մէկ ուրիշը, որ նրան փոխարինէ, բայց ոչ ոքի
չեն գտնում (այս տարի միեւրեքները թանկ են.
ճշմարիտ է, բայց դրաշարները ոչ թէ միայն
թանկ են, այլ չեն էլ ձարվում): Խմբագրի մտա-
ծում է, որ մինչև առողջանալը մնացորդ 6 դրա-
շարներ կը շարեն: Բայց նոյն օրը յայտնում են
որ «Մշակի» կարեկտօրին վիճակից Թիֆլիսի 50
միլիցիոներներից մէկը լինել: Այս բաւական չէ
ցրվեցներից մէկն էլ դուրս է գալի, որ առու-

- Նա քեզ իսկոյն ճանաչեցի, դիմակ, ասացի
ես մօտենալով:
- Միթէ, ասաց նա զարմացած:
- Ի՞նչ ես զարմանում:
- Չեմ հաւատում:
- Հաւատա՞մ:
- Ասա ո՞վ եմ:
- Նթէ խօսք կը տաս դիմակդ հանել, կասեմ:
- Տալիս եմ:
- Դու ինձ ցուցական մատով կանչեցիր, բայց
զերիէդ և դիմակդ սկի տեղ, կապոյտ են:
- Այսքանը բաւական է, ճանաչեցի քեզ:
- Դու շատ մոտիկ ես խօսում:
- Ուրեմն մոտացար այսօրվայ խօսակցութիւ-
նը. դու ասացիր, որ սե գերիա և դիմակ կունե-
նաս...
- Այո, այո, ես մոտացայ:
- Ուրեմն ճանաչեցի քեզ, դու հիմա կը վերց-
նես դիմակդ:
- Այո, այո, բայց մէկ հարց էլ. ես որտեղ եմ
ընակվում:
- Գանովսկի փողոցի վրա:
- Այո:
- Ուրեմն վեր առ դիմակդ:
- Գնանք միւս սենեակը այնտեղ կը վերցնեմ:
Գնացինք: Նա շատ հետաքրքրվում էր տեսնել
են կախաղանը, որ էլ կենդանի չիլին, նրանցից
այդ աղջկան, որ առաւօտը ինձ այնպիսի յաջող
պատասխաններ էր տալիս: Բացի հետաքրքրու-

լայի, Նաիրոսի և Կրէտէի յոյներին, օգնելով նրանց որ թափախեն Թիւրքիայի անառնելի լուծը:

Այս կերպով յոյների հարցն էլ կը ներկայացվի Ներսիսյան համալսարանին կոնֆերանսիային:

ԱՆԳԼԻԱՅԻ ԿԱՊՈՅՏ ՏԵՏՐԱԿԸ

Անգլիական կառավարութիւնը ներկայացրեց պարլամենտին իր Կապոյտ տետրակը: Նրա մէջ բովանդակված են զեկտեմբերի 12-ից Պէշվայի անկումից երկու օր յետոյ՝ սկսելով մինչև յունվարի 14 եղած պաշտօնական թղթակցութիւնները խաղաղութեան հաստատելու համար: Կապոյտ տետրակը սկսված է զեկտ. 12-ին Թիւրքիայի արտաքին գործերի մինիստր Սէրվէր-փաշայի ուղարկած շրջաբերականով որով խնդրում էր նա եւրոպական տերութիւնների միջամտութիւնը և վերջացրած է յունվարի 14-ին պ. Լայպտիքի ուղարկած հետագորով որով խնայ էր տալի թէ մի առաջ պաշտօնատար եկել է օսմանեան պահանջները Սարնիսիֆիլարի մօտ Օսման-Բազարի առջև, պարլամենտորի դրօշակը ձեռքին, յայտնելու համար թշնամութիւնների դադարելը Բոլաբիայում:

Այդ տետրակը հաստատում է որ լորդ Դերբի անդադար կրկնել է Բ. Դրան թէ Անգլիան բաւական է համարում պաշտպանել միմիայն իր սեփական շահերը և թէ նա պատրաստ չէ յայտնի Թիւրքիայի շահին համար: Թէև անգլիական կառավարութիւնը յօժարել է օգնել Ռուսաստանի և Թիւրքիայի մէջ խաղաղութեան բանակցութիւններ սկսվելուն, բայց միշտ որոշ և հաստատ բաւերով մերժել է օսմանեան կարիքնտի արած փորձը և ջանքերը որոնցով նա աշխատել է ցոյց տալ Անգլիայի ասածները իբրև միջնորդութեան առաջարկութիւն:

Թիւրքիայի արած հրաւերը եւրոպական պետութիւններին, միջնորդութեան համար, ինչպէս արդէն յայտնի էր, ապարդիւն է մնացել: Թաղուհին ասում է պարլամենտի բացման առթիւ խօսած ճառի մէջ. «Եւրոպական պետութիւնների մեծ մասը որոնց ուղարկվեցաւ այդ շրջաբերականը, իրանց պարտաւոր չը համարեցին կատարել Թիւրքիայի խնդիրը: Քաղաքացի աշխարհը համաձայն է է Բերլինում անգլիական դեսպան լորդ Օրօրսէլի դեկտ. 16-ին ուղարկած այս հեռագրին. «Եւրոպական կայսրը մերժում է Սուլթանի խնդրած միջնորդութիւնը»: Յետոյ Բ. Դուռը էլ մի նոր փորձ է արել իր ցանկա-

ցած միջնորդութիւնը յաջողեցնելու համար Անգլիայի շնորհով: Այդ բողոքին զեկտ. 12-ում էին Կ. Պոլսում թէ Անգլիան անուշտ, վաղ թէ ուշ, աւելի ազդու և զործունայ կերպով կը մասնակցէ առաւելութեան վեճին:

Լորդ Դերբին դրա մասին գրում է պ. Լայպտիքին զեկտ. 21-ին. «Որովհետև Ձեր վեճմութիւնը մի քանի անգամ է որ նկատուողութիւն է անում Անգլիայի միջամտութեան կարելիութեան համար, ես հարկաւոր եմ համարում կրկնել Ձեզ ինչ որ արդէն մի քանի անգամ ասել եմ. թէ չը պէտք է յուսալ մեզանից այդ տեսակ և ոչ մի միջամտութիւն: Նորին Վեհափառութեան կառավարութիւնը չէ ուզում հեռանալ իր որոշած չեզոքութեան պայմաններից»:

Մի քանի օրից յետոյ, Լորդ Դերբին առաջարկում է որ աշխատեն իմանալ առաջ կառավարութիւնից, պ. Լայպտիքի միջոցով թէ Կայսրը յօժար է խաղաղութեան բանակցութիւններ սկսվելուն: Այնու ամենայնիւ, Բ. Դուռը աւելի մեծ յոյսեր ունէր Անգլիայի վրա, ինչպէս երևում է Սէրվէր փաշայի զեկտեմբերի 24-ին գրածներէ: «Սուլթանը, արդէն Սէրվէր փաշա, որոշել է ուղղակի դիմել Նորին Վեհափառութեան Բերլինական կառավարութեանը որ միշտ բարեկամաբար խնամ է տարել օսմանեան պետութեան անկախութեան և անբողոքութեանը, որոնք նրա քաղաքական գոյութիւնը պահպանող հիմնական սկզբունքներն են»:

Սուլթանը աւելի մեծ յոյսեր ունէր Անգլիայի միջամտութիւնը. «միջամտութիւն որի մասին համոզված է թէ մի հին և հաստատուն բարեկամ չէ ուզել մերժել իրան»:

Որովհետև արդէն ընդունվել էր լորդ Դերբիի նախկին առաջարկութիւնը որ պատուիրում էր հետաքրքիր լինել և տեղեկանալ Ռուսաստանի դիտաւորութիւններին, աւելորդ էր լինում ուղղակի պատասխանել Սէրվէր փաշայի այդ խնդրերին. բայց մի և նոյն ժամանակ հրաման տրվեցաւ Պետերբուրգի անգլիական դեսպան լորդ Լօֆտուսին որ աշխատէ իմանալ իշխան Կորչակովից թէ Ռուսաստանը յօժարում է խաղաղութեան բանակցութիւններ սկսվելուն:

«Կորչակով իշխանը, գրում է լորդ Լօֆտուս զեկտեմբերի 29-ին, ընդունեց իմ ասածները շատ քաղաքավարի և բարեկամական կերպով և յանձնարարեց ինձ պատասխանել Նորին Վեհափառութեան կառավարութեանը թէ Ռուսաստանը ցանկանում է ամեն խաղաղութեան բանից աւելի. բայց Բ. Դուռը պարտաւոր է այդ նպատակի համար

ինք ուղղակի դիմել առաջնական բանակների զլխաւոր հրամանատարներին Ներսիսյան և Նաիրոսի և նրանք կը յայտնեն թէ ինչ պայմաններով կարելի է զինադադար շնորհել»:

Սրանից յետոյ գրված են Կապոյտ տետրակին մէջ մի քանի զօգուժաններ բանակցութիւնների վերաբերեալ:

Այդ գրութեանից երևում է թէ անգլիական կառավարութիւնը ինչ որոշում որ արել է, Բ. Դուռը միշտ տարբեր կերպով է հասկացել և իրա նպատակը մեկնութիւններ է տուել նրան:

Բ. Դուռը խնդրել է նախ Անգլիայի միջամտութիւնը որ մերժվել է:

Յետոյ երբ Անգլիան յանձնառու է եղել մի մարդասիրական պաշտօն կատարելու, Բ. Դուռը խնդրեց այնպէս է հասկացել որ միջնորդութեան առաջարկութիւն է դա, թէ պէտք արդէն բացատրված էր թէ Անգլիայի կատարած պաշտօնը չէ կարելի իբրև միջամտութիւն ընդունել:

Վերջապէս, երբ իմացվել է թէ Ռուսաստանը յօժար է բանակցութիւններին սկսվելուն, Սէրվէր փաշան ուղարկել է անգլիական կառավարութեան հետեւող հեռագիրը. «Օսմանեան կառավարութիւնը ընդունում է Ռուսաստանի առաջարկած զինադադարի սկզբունքը»: Թէպէտ յայտնի է որ Ռուսաստանը մի այդպիսի բան չէր առաջարկել, այլ միայն զինադադար շնորհելու հաճութիւն էր ցոյց տուել այն պայմաններով որոնք պիտի որոշվին պատերազմի դադարի վրա երկու գրեթէ խաւոր հրամանատարներից:

(Կը շարունակվի)

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

— Խաւաքական շատ լրագրիչների խօսքերով Ռուսները թաղաւոր մի քանի շաբաթից յետոյ մտադիր է գնալ Խաւաքի ամենաշահաւոր քաղաքներ և Կրան ճանապարհորդակից կը լինի ներքին գործերի մինիստրը. Նոյնպէս տեղեկանում ենք որ Սոստի դուքսը նշանակված է գլխաւոր հրամանատար եօթներորդ դորաբաժնի (շուսուս) Այս պատճառով մինչև Վիկտոր-Լամանուէլի մահը կատարում էր ժառանգ իշխանը. այժման Ռուսները թաղաւորը — Օճոքսը — լրագրիչի Վիկտորիայից հեռագրում են յունվարի 29-ին (փետրվարի 10-ին), որ այստեղի քաղաքի ան շրջաններում լուր է տարածված իբր թէ յունվարի 21-ին (փետրվարի 2-ին) արդէն Ռուսաստանի և Թիւրքիայի մէջ պաշտպանողական և յարձակողական դաշն է կապված:

— Հռոմից հաղորդում են որ Ռուսները Ի—ի կառավարութիւնը յայտնեց, որ նա կը պաշտպանէ կոնկրետ անկախութիւնը որին նա արդէն զօրքեր առաջարկեց:

ՄՇԱԿԻ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԻՑ

ԱՌԻՍՏՈՊՈԼ. (պաշտօնապէս) յունվարի 27-ին: Մեր զօրքերը յունվարի 17-ին մտան Էսկի-Ջումա, որ սաստիկ աւերված գրութեան մէջ գտան: Քաղաքի զանազան մասերը այրվում էին, այս տեղը անտեղ ընկած էին 200 դիակներից աւելի, որոնց թուում կանանց և երեխաների այլանդակված մարմիններ: Էսկի-Ջումայից մեր զօրքերը առաջ դնացին մինչև Էսկի-Ստամբուլ և Վերքիցա: Բայց երբ յունվարի 23-ին ստացվեցաւ Էսկի-Ջումայի յում զինադադարման լուրը, իսկոյն հրամայվեցաւ մեր զօրքերին դուրս գալ Էսկի-Ստամբուլից և Վերքիցայից և կանգնել զինադադարման պայմանների մէջ որոշված նշանագծի (դէմարկացիոնական դժի) այս կողմը: Այսօր, վաղ առաւօտ, հասաւ այստեղ կոմս Խզնասիէլ:

ԼՕՆԻՍ. փետրվարի 12-ին (յունվ. 31): Արքեպիսկոպոս Նիկաիական է եռանդոտ գործունէութիւն: Չատաւի մէջ հրաման է ստացված շուտով աւարտել զինուորական նաւերի շինութիւնը: «Times» ասում է որ բոլոր պատահած անցքերից յետոյ անգլիական նաւատորմի Կ. Պոլսի ուղարկելը անհրաժեշտ է: Ռուսաստանի ազդարարութեանց յետոյ հարց է ծնվում՝ արեւօք առաջ զօրքերի Կ. Պոլսի մէջ մտնելը այն աստիճան դիպչում է անգլիական շահերին, որ այս վերջինը ստիպված կը լինի աւելի զօրեղ միջոցների դիմել Կ. Պոլսի պաշտպանելու համար: Կ. Պոլսի առաջ զօրքերով ժամանակաւոր պաշարելը երկիւղ չէ յարուցանի Անգլիայում, բայց Թիւրքիայի մայրաքաղաքի առաներից անորոշ ժամանակով պաշարելը, գուցէ կը ստիպէր անգլիական կառավարութիւնը աւելի արագ և համարձակ գործել:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՐԳ. փետրվարի 1-ին: Ռուսաց 1 բուլլ Լոնդոնի վրա արժէ 25¹¹/₁₆ պէնս, առաջ 100 բուլլ Կրանիայում արժէ 219 մարկ 50 Փ., Փարիզի վրա արժէ 271 Ֆրանկ: Ռուսաց 5% պետական բանկի տոմսի առաջին շրջանի արժէ 96¹/₈ ռ., երկրորդ 96 ռ., երրորդ 95¹/₄ ռ., չորրորդ 94³/₄ ռ., ներքին 5% առաջին փոխառութեան տոմսի արժէ 230 բուլլ, երկրորդ 229 ռ. 50 կոպ., Արեւելեան փոխառութեան տոմսի արժէ 92⁵/₈ բուլլ: Պոլսի պէրիսի զինը 7 բուլլ 60 կոպէկ է: Տրամադրութիւնը թոյլ է, վերջը հաստատվում է:

Թաղաւորին: «Անտուան, Աստուծոյ ողորմութիւնով թաղաւոր, մեր խորհրդատուներին և սիրելի ժողովրդին ողջոյն ենք ուղարկում, Մեր թաղաւորական տան, ժողովրդի և պետութեան շահերը ի նկատի ունելով, նշանակում ենք մեր սիրելի Լաֆրանկիին խորհրդատու, և ընծայում ենք նրան բարձր արտօնը և փրկելի շքանշանը...» Նոր նախարարներից մի քանիսը սպասում էին, որ գնան Մարեան կղզիները և այնտեղ վայելեն իրանց պաշտօնի պատուները՝ իսկ Բիգօ, Սաբատիէ և Տատիգրան իրանց պաշտօնին համեմատ հագնված, մինչև Լանֆրէի ընտանիքը վերջին ունեցածը ծախում էր, ճանապարհի պիտոյքներ գնելու, կառքերով շրջում էին ֆարիզի փողոցները և մի վաճառականից պարտքով ապրանք էին գնում, միւսից փող էին պարտք առնում, վերջապէս պոլսից իրանց կաշնաւորում է, իսկ դատարանը վճռում է բանտարկել մէկին չինգ, միւսին երկու տարի և երրորդին 15 ամիս. իսկ Լանֆրէի ընտանիքը, որ վկայ էր կանչված դատաստանին, յուսահատված մնում է և ամբողջ Ֆրանսիայի ծիծաղի առարկայ է դառնում:

Ընթերցողը երևի կը հետաքրքրվի իմանալ, թէ ով է ուղարկել խնդր ընտանիքին ծրարը, կամ ով է տարածել Լանֆրէի ժառանգութեան ստանալու լուրը, որ լրագրումն էլ է տպվել:

Կա եղել է մէկ ճանապարհ ֆրանսիացի:

Անյայտ

տուրով պարապի, իսկ միւսը, որովհետև չէ կամենում Հաւաքար և Օրթոճալա տանել համարները, Լաւ դրութիւն չէ, այսպիսի գրութիւնը, մանաւանդ, երբ ուղղումն համարը անպատճառ ծնեցնել. երկու գիշեր գրաշարների հետ, մինչև առաւօտեան ժամը հինգը անցկացնելը հնչող չէր խմբագրին. բայց երրորդ գիշերը, ոչ ոք չը կարողացաւ դիմանալ: «Մշակը» այդ երեք օրը ձեռքերը և ոտքերը կորտած մարդու էր նմանվում, վերջապէս կորեկտորը ազատվեց, որովհետև միակ տղայմարդ էր, որ պահում էր իր ընտանիքը և որովհետև մասնաժողովի ցուցակը այնպէս է եղել կազմած, ինչպէս առճամարակ լինում է՝ սխալ, առանց հաստատ տեղեկութիւն ունենալու: Ինչ և իցէ մեր կորեկտորը ազատվեց, գլխաւոր գրաշարը, պ. Սմբատ Կուլուշեանցը, այդ պատմական մարդը, որ «Մշակի» հրատարակվելու օրից քս կարգացած յօդուածները, ընթերցող, իր մատնիքով է շարել, դա էլ առողջացաւ և գործը կրկին ինչպէս ասում են, չարին ընկաւ:

Այս անգամ գրութեան իր վերնագիրը չէ արդարացում: Այս գրված է Թիֆլիսից և ոչ թէ ամեն տեղից: Գտնէ երկու անցք պատմում, Պապը, ընթերցող, մեռաւ. Երեւոյն Պիո IX մեռաւ և ինչպէս ասել էի անցկայ անգամ, մեծ

